

אשכול - רשויות מקומיות מערך שיעור לתלמידי חט"ב ותיכון.

רקע ב-30 באוקטובר 2018 (כ"א בחשוון ה'תשע"ט), יצביעו אזרחי ותושבי המדינה בבחירות המקומיות של מדינת ישראל. הבחירות הן נשמת אפה של הדמוקרטיה והן מבטאות את יכולת האזרחים להשפיע על חייהם ולהכריע בעיצוב דמותה של עירם. למערכת החינוך מקום מרכזי בחינוך לתודעה אזרחית ומעורבות פוליטית. תקופת הבחירות מזמנת אפשרות להתחקות אחר תהליך הבחירות המקומיות במדינה דמוקרטית, בה הזכות להצביע שמורה לכל אזרח ותושב במדינה ללא הבדל דת, גזע ומין (מגיל ומעלה). לימוד והבנה של התהליך הדמוקרטי.

מי שמצביע- משפיע

קהל יעד: חטיבת ביניים וחיבה עליונה

זמן: שתי יחידות לימוד כל אחת 90 דק.

מטרות למידה:

- ✓ התלמידים יכירו את מבנה הרשויות המקומיות
- ✓ התלמידים יבינו את חשיבותו ונחיצותו של שלטון מקומי לצד שלטון מרכזי.
- ✓ התלמידים יבינו את חשיבות ההצבעה בבחירות לרשויות המקומיות
- ✓ התלמידים יבינו כיצד שלטון מקומי מבטא עקרונות דמוקרטיים.
- ✓ התלמידים יכירו את מאפייני שיטת הבחירות הנהוגה בשלטון המקומי וכיצד שיטת הבחירות משפיעה על יחסי הכוחות בין ראש הרשות המקומית ובין מועצת הרשות המקומית.
- ✓ התלמידים יכירו את סמכויותיהן ותפקידיהן של הרשויות המקומיות ויבינו שהן אמורות לשרת ולדאוג לאינטרסים של ציבור הבוחרים
- ✓ התלמידים יבחנו ויעריכו את תפקוד העיריה שלהם.
- ✓ התלמידים יכירו את מנגנוני הפיקוח והבקרה על עבודת הרשויות המקומיות ויבחנו באמצעות דוגמאות את מידת יעילותם של מנגנונים אלה בהגבלת פעילות השלטון המקומי להבטחת מנהל תקין ושמירת האינטרס הציבורי.

מבנה המערך - הצעה

טרם כניסה לכיתה:

רקע למורה (ספרי הלימוד באזרחות)

שלב א' מצגת (20 דק')

הקניית ידע על ידי המורה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

שלב ב' למידה חוץ כיתתית (20 דק') הכנת השאלות

הנחיות למורה:

- ✓ המורה מחלק את הכיתה לקבוצות של 2-4 תלמידים.
- ✓ כל קבוצת תלמידים מכינה מספר שאלות המתייחסות לפעולות חיוביות וציפיות מהרשות המקומית.
- ✓ התלמידים יפנו את השאלות אחר הצהריים לתושבים שונים מהרשות המקומית - בני נוער, הורים, מבוגרים, בעלי עסקים - תושבים המקיימים אינטראקציה עם הרשות המקומית.

דוגמאות

- ☞ האם השירותים שאתם מקבלים מהרשות המקומית עונים על הציפיות שלכם?
- ☞ האם הרשות המקומית נותנת מענה לילדים שונים במסגרת החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי?
- ☞ האם קיימים מקומות בילוי לבני נוער?
- ☞ האם יש להורים מסגרות תומכות להורים צעירים?
- ☞ האם יש בעיר מסגרות תומכות לגיל השלישי?
- ☞ האם מתבצע בעיר שימור איכות הסביבה?
- ☞ האם יש דאגה ברשות המקומית לקבוצות חלשות?
- ☞ האם הרשות המקומית מתנהלת באופן תקין, האם ידוע על מקרים שלא?
- ☞ האם ראש העיר דואג למנהל תקין, מקשיב לצורכי ציבור הבוחרים?

שלב ג' מליאה (15 דק')

- ✓ התלמידים מעלים על הלוח שאלות ותשובות של התושבים (חלק יחזרו על עצמם).
 - ✓ המורה ינהל דיון:
 1. לגבי אופי התשובות
 2. מה אפשר ללמוד מהתשובות על תדמית הרשות המקומית בעיני התושבים, האם מרוצים מפעולות הרשות המקומית
 3. כל קבוצה מקשרת בין תכני הלימוד ותוצאות השאלות ומציעה פתרון לשיפור/תיקון לקויים שנתגלו בתחומי הרשות המקומית
 4. הצעה לפעילות:
 - חלוקת הכיתה לקבוצת עבודה:
 - א. חלק מקבוצות התלמידים יכינו סרטון על פעולות חיוביות שהרשות המקומית פעלה למען התושבים.
 - ב. חלק מקבוצות התלמידים יכינו סרטון על ציפיות התושבים מהרשות המקומית.
 - ג. התלמידים יקרינו את הסרטונים בכיתה ויציגו את הדברים שחקרו.
- לדוגמא: גן שעשועים שהמתקנים בו שבורים או מסוכנים, מפגעים בכביש, מדרכות שבורות, בני נוער שאין להם מקומות בילוי.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

שלב ד' מליאה: מדוע חשוב להצביע? (15 דק')

מטרת הדיון: לקשר בין הבעיות לבין אחד הפתרונות = לעודד הצבעה = השפעה שאלות לדיון שיועלו על ידי המורה:

- ✓ קיימות מדינות אשר קבעו חובת הצבעה במדינותיהם בחוק. האם אתה בעד לחוק חוק שיקבע חובת הצבעה? מדוע לא/כן?
- ✓ מה המחיר הדמוקרטי של מימוש חובת הצבעה בחוק?
- ✓ האם קיומה של חובת הצבעה יעלה לדעתך את שיעור ההצבעה? במה הדבר תלוי?
- ✓ האם לדעתך יש דרכים חלופיות לעודד את האזרחים להצביע למעט חובת הצבעה?
- ✓ האם אתם מתכוונים להצביע בבחירות הקרובות?
- ✓ מה מדרבן אתכם להצביע ומה לא?
- ✓ מה קורה בסביבה הקרובה לכם? האם רוב האנשים שאתם מכירים מצביעים בבחירות המקומיות?

שלב ה' מעורבות אזרחית (60 דק')

מטרה: לעודד את התלמידים להתנסות בדיון באופן חווייתי

קיימים טיעונים רבים בעד ונגד קיום חובת ההצבעה בבחירות - אפשר לנהל את הדיון בכיתה כבעד/נגד או כדיבייט. בהתאם לרמת התלמידים ניתן לשקול האם לצייד את התלמידים מראש בטיעונים בעד ונגד (ניספח מס 1). להלן האופן שבו מוצע לקיים את הדיבייט בכיתה בסוגיית קיום חובת הצבעה בבחירות:

- ✓ המורה בוחר שנים-שישה מתנדבים.
- ✓ המורה מציג בפני התלמידים את הדילמה שעליה יקיימו ויכוח.
- ✓ המורה מקיים הגרלה של התפקידים: תלמיד התומך בקיום חובת הצבעה ביום הבחירות על פי חוק ותלמיד אחד המתנגד לכך.
- ✓ התלמידים מכינים במשך מספר דקות טיעונים המחזקים את הצד שלהם.
- ✓ התלמיד התומך בקיום חובת הצבעה בבחירות המקומיות מציג בפני הקהל את הטיעון המרכזי לתמיכתו בנושא במשך 2 דקות.
- ✓ בתום שתי הדקות על התלמיד התומך בקיום חובת הצבעה בבחירות המקומיות להתייחס/להפריך את טיעון היריב ולהציג את הטיעון המרכזי של המתנגדים במשך שתי דקות.
- ✓ בתום נאום התמיכה, התלמיד התומך בקיום חובה להצביע מפריך את הטיעונים שהוצגו במשך חצי דקה. דיון, מסקנות והצעות.
- ✓ חשוב לסכם את הדיון הן בנוגע למנגנון של חובת ההצבעה והן לגבי האמצעים החלופיים שיש על מנת לעודד ולהגביר את היקף ההשתתפות של אזרחים בבחירות מקומיות דמוקרטיות.
- ✓ יש לעודד את התלמידים להביע את דעתם בסוגיות הללו ולהדגיש כי אין שיטה אולטימטיבית להגדלת שיעור ההצבעה ואחוז ההצבעה בבחירות.
- ✓ יש לזכור כי המטרה לחשוף תלמידים למודלים שונים ולחשיבות הכללית של השתתפות אזרחים ותושבים בתהליך הדמוקרטי של הבחירות המקומיות.
- ✓ רצוי לברר עם התלמידים האם הם מתכוונים לממש את זכותם להצביע (בין אם הם זכאים לבחור בפעם הראשונה או בעתיד).
- ✓ ניתן לברר עם התלמידים סוגיה זו באמצעות השאלות המכוונות הבאות

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

נספחים

נספח מס 1

טיעונים בעד ונגד חובת הצבעה

טיעונים בעד

- ✓ חובת הצבעה נגזרת מתפיסת הדמוקרטיה כ"שלטון העם". אם העם הוא השליט, הרי אחריותו הבסיסית של כל אזרח ותושב היא להשתתף בבחירת נציגיו.
- ✓ השתתפות פוליטית בכלל והשתתפות בבחירות בפרט הן ערכים חינוכיים-דמוקרטיים מהמעלה הראשונה, והן תורמות לקיומו של דיון ציבורי בנושאים שעל סדר-היום.
- ✓ חובת הצבעה תביא לעלייה בשיעור ההשתתפות בבחירות. שיעור הצבעה גבוה בבחירות יגביר את הלגיטימציה של הנבחרים.
- ✓ חובת הצבעה תעלה את שיעור ההשתתפות באופן שווה, ללא הטיה מעמדית, ובכך תחזק את האידאול הדמוקרטי של שוויון.
- ✓ חובת הצבעה תסייע למפלגות לחסוך כסף ומשאבים אחרים המושקעים בשכנוע בעלי זכות הצבעה לממש את זכותם ולבחור.
- ✓ אי-השתתפות מוחלטת בבחירות עשויה להתפרש בכל מיני דרכים, ובין השאר אדישות, אולם הימנעות מהצבעה באמצעות פתק הצבעה ריק יש בה משום העברת מסר פוליטי.

טיעונים נגד

- ✓ חובת הצבעה הוא הפרה של זכויות אזרחיות: חובת הצבעה אינה מתיישבת עם עקרון החופש, שהוא עקרון יסוד בדמוקרטיה. זכות האזרחים שלא לבחור שוות ערך לזכותם לבחור.
- ✓ כפיית הצבעה תפגע ביחסם של האזרחים לחינוך הפוליטי-דמוקרטי, מאחר שהם עשויים להגיב בהתנגדות למקור הכפייה.
- ✓ מידת הלגיטימציה של השלטון הנבחר לא תעלה עקב שיעור השתתפות גבוה, שכן ההשתתפות מנוגדת לעתים לרצון הציבור.
- ✓ חובת הצבעה תשחרר את המפלגות מכל אחריות לניהול מסע בחירות לעידוד מצביעים להשתתף בבחירות.
- ✓ שיעור פתקי ההצבעה הריקים והלא-כשירים במדינות שבהן חלה חובת הצבעה הוא גבוה.
- ✓ חובת הצבעה עלולה להביא להצבעה מקרית או סתמית כדי לצאת ידי חובה או להצבעת מחאה קיצונית, ובכך להביא לכך שתוצאות הבחירות אינן משקפות את עמדות הציבור. מדינות שהיכולת הכלכלית שלהן מוגבלת אינן יכולות להצדיק את השקעת המשאבים הכספיים והאנושיים הדרושים לקיום החובה ולאכיפתה.